

„Hang-Rend”

Fejlesztő pedagógiai módszerek alkalmazása a szolféztanításban kifejezetten tanulási nehézséggel küzdő gyermekek esetében

A Zenetanárok Társasága (ZETA) szervezésében 2021. november 6-án délelőtt került megrendezésre ez a speciális témát érintő továbbképzés, mely sajátos nevelési igényű, különleges bánásmódot igénylő gyermekek problémáival foglalkozott a zene, és elsősorban a szolfézs tanítás területén. Sajnos egyre gyakrabban szembesülünk zenetanárként ezzel a számunkra megoldatlan problémával a mindennapos tanítás során. Ez abból is látszott, hogy nagyon nagy volt az érdeklődés a zenetanárok körében a témával kapcsolatban. Mint szolfézs tanár én is nap, mint nap találkozom hasonló, megoldásra váró helyzetekkel, viselkedés és teljesítményzavarral küzdő, valamint tanulási zavarral, nehézséggel küzdő tanulókkal a munkám során.

A szakmai találkozó *Malmos Edit* mesterpedagógus, a *Józsefvárosi Zeneiskola Igazgatónöjének* bevezető előadásával kezdődött a „*Sajátos nevelést igénylő gyerekek zenei fejlesztésének lehetőségei*” címmel, amelyen röviden áttekintésre kerültek azok a csoportok, akik ebbe a kategóriába tartoznak. Ezek a különleges bánásmódú gyerekek (tanulásban, értelmileg és beszédben akadályozottak, látássérültek, hallássérültek, mozgáskorlátozottak, viselkedés, teljesítményzavarral küzdő, és autista spektrumzavarral küzdő gyerekek), tanulási problémákkal küzdő tanulók, magatartászavarok miatt problémás tanulók és a kivételes képességű, tehetséges gyerekek. A rövid összefoglalás követően két műsorszámot hallhattunk, egy enyhén hallássérült kislány zongorázott, utána pedig egy látássérült felnőtt hölgy furulya játéka örvendeztetett meg minket. Ezzel is bizonyítva, hogy milyen eredményeket lehet elérni ilyen speciális képességű tanulóknál is.

A szakmai találkozó központi programjához elérkezve - *Hangrend, integráció a zenei nevelésben* - két kiváló, odaszánt pedagógus kísérleti feladataival, közösen kidolgozott pedagógiai módszereivel és számos gyakorlati munkájával ismerkedhettünk meg, *Misku Mártonné Farkas Szilvia* a *Csongrád megyei Pedagógiai Szakszolgálat Szentesi Tagintézményének* gyógypedagógusa és *Kocsis Györgyi* a *Szentesi Lajtha László AMI szolféztanára*.

Misku Mártonné Farkas Szilvia gyógypedagógus felvázolta a tanulási és magatartási nehézségek mögött álló fejlődési hiányosságokat, aminek számos következménye vezet a gyermekek tanulási zavaraihoz, melynek a következők: testséma zavar és egyensúlyrendszer zavara, téri-orientációs zavar, szenzomotoros integráció zavar és a szeriális gyengeség, melyek befolyásolják a diákok tanulási folyamatait. Sajnos a felgyorsult és egyre inkább digitális irányba haladó életvitelünk nem segít a gyermekek ezen fejlődési kialakulásuk elmélyítésében, ezért válik napjainkban egyre fontosabbá a speciális fejlesztő feladatok gyakorlati alkalmazása. Bizonyos fejlődési szakaszok kimaradása hosszútávú problémákat okoz egyre több gyermeknél, mely a tanulási folyamatok hiányosságában vehető észre. Ez vezetett oda, hogy ez a két külön területen tanító pedagógus együtt összefogva olyan fejlesztő módszereket kezdett el alkalmazni a szolfézs tanítás területén, mely segítséget nyújt minden nehézséggel küzdő diák számára. A módszer kialakítását hosszú szakmai munka előzte meg, ahol a két különböző szakterületen dolgozó pedagógus azon fáradozott mi módon tudnának segítséget nyújtani ezeknek a gyerekeknek. Gyógypedagógiai szempontból olyan fejlesztő gyakorlatokra volt szükség, melyeket csoportos órán is el lehet végezni és amelyek segítséget nyújtanak az esetlegesen nehezen megoldható feladatokban. Nagy hangsúlyt fektettek a nagymozgás fejlesztésére – kéz és láb kapcsolati mozgására – speciálisan ezen területeknek az idegrendszer stimulálására szolgáló gyakorlatokat, amin keresztül hosszabb távon elérhető a figyelem és problémás területek fejlesztése.

Számomra inspiráló volt mind az a hozzáállás és szemlélet, amit ennek a problémának megvalósítása érdekében kezdeményeztek és tettek. Tetszett, hogy mindkét tanár meg akarta oldani a felmerülő tanulási problémákat és ennek megvalósítására igyekeztek minden közös szakmai lehetőséget megadni, mellyel változásokat tudtak előidézni az adott zenei területen lévő nehézségekben. *Kocsis Györgyi* kiválasztotta azt a szolfézs osztályt, ahol a legtöbb új elméleti információt és ismeretet tanulják a gyerekek, majd erre felépítve belekezdtek a közös munkába. Ezért esett a választás az 1. osztályra. Számos szempontot kellett figyelembe venni, például azt, amit gyakran mindannyian tapasztalunk:

- Nem tudnak 45 percig ülni a gyerekek - ezért úgy építették fel tudatosan a foglalkozásokat, hogy több helyszínen folynak a tanteremben a munkafolyamatok kb. 8 perces etapokban. Ez a folyamatos változás fenn tartja a gyermekek figyelmét.
- Nem tudnak a kottában sort követni – téri-orientációs zavar és szeriális gyengeség (sorrendiség hiánya) áll a problémák mögött.

- Nem érti a távolságok közötti összefüggéseket – például táblára felírt kottakép, amit le kell másolni a füzetbe, vagy előjegyzés, hangközök ismerete, aminek háttérben szintén a téri-orientációs zavar áll.
- Kottaolvasás nehézsége – mely háttérben szenzomotoros integrációs zavar és szeriális gyengeség van.

A heti két szolfézs órából az egyik foglalkozáson mindkét pedagógus (szolfézs tanár, fejlesztő gyógyepedagógus) jelen van, ahol is a speciális feladatok nagyobb hangsúlyt kapnak a zeneórán.

Ahhoz, hogy változás álljon be a fejlesztendő területeken, a hosszútávú memória fejlesztésére segítség a folyamatos ismétlés. Minden szolfézs órán mozgásos gyakorlatokat végeznek annak érdekében, hogy bizonyos területeken elinduljon a változás. Erre legjobb a nagymozgás, ami komplex elmélyítést tesz lehetővé: figyelem, testséma, téri-orientáció fejlesztését. A cél megvalósulása mindig játékon keresztül fejlődést jelent, és nem az új zenei anyag monoton ismétlésével történik.

A továbbképzésen több gyakorlati feladat is bemutatásra került, melyek a koncentráció és a figyelem fejlesztésére szolgálnak. Segítséget nyújtanak abban, hogy a gyermekek végig tudjanak összpontosítani egy feladatot, egy kis hangszeres előadási darabot az első hangtól egészen az utolsóig.

- Például 1-től 5-ig számolnak fölfelé úgy, hogy egyet tapsolnak, egyet dobantanak a jobb lábukkal, majd így haladnak magukban számolva ötig, ahol megfordulva lefelé jönnek visszafelé bal lábbal dobantva egészen egyig. Ez a gyakorlati feladat komoly koncentrációt igényel egy 3. és 4. osztályos tanulónál.
- Ehhez hasonló az 1-től 20-ig játék, ahol minden páros számra tapsolnak és minden öttel oszthatóra ugranak. Ha elérték a 20-at visszafelé folytatják ugyan ezt. Ez szintén intenzív összpontosításra kényszeríti a tanulót.
- A hangköz tanulás területén is több eszközt alkalmaznak a tudás elmélyítésére, mely különböző memória kártyákkal történik. Ez segítséget nyújt a hangközök neve, jelzése és kottakép csoportosításában és ennek elsajátításában. Lépésről lépésre haladva, sok lépcső után jutnak el a feladat teljes megvalósítására. Itt is fontos a mozgás, a figyelem éber tartása és az egyéni differenciálás.
- Hangsorok ötvonalon való elhelyezkedése, kis szekund (K2) és nagy szekund (N2) hangköz térbeli távolság jelölése, korongos ötvonalas táblával.

- Ritmusgyakorlatok, összetett ritmusok begyakorlása szavak ritmusos behelyettesítésével és játékaival, kottakép tér és időbeli ábrázolásával.
- Mérő löktetését babzsákkal jelezni és érzékeltetni nagymozgás segítségével.
- Kupakok éneklés közbeni átrendezése utánzás után, mely a kereszt mozgást (ellentétes irányt) erősíti.
- 1,2,3 játék, ami szintén a koncentráció, figyelem fejlesztésére erősíti.

Ezekon kívül még számos gyakorlati feladatokat láthattunk a továbbképzés folyamán, mely mind-mind azt a célt szolgálja, hogy azon gyerekeknél is sikert érvünk el a tanításunkban, akiknél úgy érezzük, hogy tanulási nehézségek miatt nem tudjuk átadni nekik a tudást.

Ez az alkalom gondolatébresztő volt számomra és nagyfokú inspirációt nyertem ezen gyakorlati feladatok láttán és arra ösztönzött, hogy a mindennapi gyakorlati munkámban is elkezdjem alkalmazni ezeket a dolgokat és tovább alakítsam a saját kreativitásomhoz mérten. Azóta nagyon sok feladat típust végzem én is a gyerekekkel és már rövid távon is látom a jótékony hatását. Sok időt igényel ez a fajta foglalkozás és az erre való felkészülés, de hosszútávon mégis megéri. A mai gyerekeket már sokkal több inger éri, mint régen minket. Ma az is komoly feladat, hogy a figyelmüket aktívan fenn tudjuk tartani hosszabb ideig.

Eredményei ennek a módszernek, a kéttanítós modell és a sikeresen elsajátított elméleti ismeret. *Kocsis Györgyi* és *Misku Mártonné Farkas Szilvia* beszámolt arról, hogy a tanulási nehézségekkel küzdő gyerekek, azok, akiken ezt a kísérleti csoportos munkát végzik, ugyan olyan jó eredménnyel zárták a tanévet tudás tekintetében, mint a többi társaik. A két elhivatott pedagógus 4 éve végzi ezt a feladatot, mely nem statikus, hanem folyamatos változtatásokon megy azóta is keresztül, mely aktív kielemező munkát is igényel, mert minden csoport más és más.

Hálás vagyok, hogy ott lehettem ezen a találkozón, ahol először volt nyilvánosság előtt bemutatva ez a módszer. Remélem a jövőben lesz ennek a témának folytatása.

Bogdány Aliz

/Ceglédi Erkel Ferenc AMI Albertirsai Tagintézményének Tagintézmény-vezetője/